

# ΙΣΛΑΜ

## A. Ιστορικό Διάγραμμα

| Περίοδος    | Γεγονότα                                                                                                                                                                       | Χρονολογία    |
|-------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| ΑΡΑΒΙΚΗ     | Φυγή στη Μεδίνα – Εγίρα(Hijra)                                                                                                                                                 | 622           |
|             | Κατάληψη της Μέκκας                                                                                                                                                            | 630           |
|             | Θάνατος του Μωάμεθ                                                                                                                                                             | 632           |
|             | Διαμόρφωση του Κορανίου επί Χαλίφη ΟΘΜΑΝ - Έκδοση του Χαλιφεία ΑΛΙ – Σχίσμα                                                                                                    | 644 – 653     |
|             | Σουννιτών - Σιιτών                                                                                                                                                             | 656 – 661     |
|             | Είσοδος στην Ισπανία                                                                                                                                                           | 711           |
|             | Μάχη του Poitiers(Πουατιέ)                                                                                                                                                     | 732           |
|             | Μεταφορά της πρωτεύουσας στη Βαγδάτη                                                                                                                                           | 750           |
|             | Πτώση της Βαγδάτης στους Μογγόλους                                                                                                                                             | 1258          |
|             | Εξισλαμισμός Μογγόλων – Τούρκων                                                                                                                                                | 1258 – 1300   |
| ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ  | Πτώση της Κωνσταντινούπολης                                                                                                                                                    | 1453          |
|             | Τέλος της ισλαμικής παρουσίας στην Ισπανία – Πτώση της Γρανάδας                                                                                                                | 1492          |
|             | Ο Σελίμ ο Α' κατακτά την Αίγυπτο                                                                                                                                               |               |
|             | Δημιουργία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας                                                                                                                                        | 1517          |
|             | Ήττα των Τούρκων στη Βιέννη                                                                                                                                                    | 1683          |
| ΠΑΡΑΚΜΗΣ    | Απώλεια της Κριμαίας                                                                                                                                                           | 1783          |
|             | Συστολή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Ανεξαρτησία της Ελλάδας, Σερβίας, Βουλγαρίας-Κατάληψη της Αιγύπτου από τους Άγγλους-Κατάληψη της Τυνησίας και Αλγερίας από τους Γάλλους) | 1815 - 1881   |
|             | Κατάργηση της χαλιφείας από τον ΚΕΜΑΛ                                                                                                                                          |               |
|             | ΑΤΤΑΤΟΥΡΚ – Διάλυση Οθωμαν. Αυτοκρατορίας                                                                                                                                      | 1924          |
|             | Ανεξαρτησία ισλαμικών κρατών                                                                                                                                                   | 1945 και μετά |
| ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ |                                                                                                                                                                                |               |

## B. Βασικά Δόγματα

**ΘΕΟΛΟΓΙΑ:** Ο Θεός είναι αυστηρά ένας ο Αλλάχ (Allah) (Αυστηρός Μονοθεϊσμός), εντελώς ξένος και διαφορετικός από τον άνθρωπο και τον κόσμο . Είναι δημιουργός των πάντων αλλά καμιά σχέση δεν έχει με τα δημιουργήματα του ούτε κανέναν παραλληλισμός μπορεί να γίνει μεταξύ Αυτού και αυτών.

**ΠΙΣΤΗ ΣΤΟΥΣ ΑΓΓΕΛΟΥΣ:** Είναι δημιουργήματα του Θεού εκ φωτός, ενεργούν σύμφωνα με τις διαταγές Του και μεσολαβούν μεταξύ Αυτού και των ανθρώπων. Επιβλέπουν τη ζωή των ανθρώπων και καταγράφουν τις πράξεις τους στο «βιβλίο της ζωής» βάσει του οποίου θα γίνει η τελική κρίση. Ιδιαίτερη θέση έχουν ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ. Εκτός όμως από τους αγγέλους υπάρχουν και τα πνεύματα (τζιν) ,τα οποία είναι φτιαγμένα από τη φωτιά και λειτουργούν ως ενδιάμεσοι μεταξύ θεού και ανθρώπων.

**ΠΙΣΤΗ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΦΗΤΕΣ:** Είναι απεσταλμένοι του Θεού στους ανθρώπους και τους μεταφέρουν το θέλημα του. Αναφέρονται 26 προφήτες στο κοράνι και οι σπουδαιότεροι πέντε είναι οι εξής: ΝΩΕ, ΑΒΡΑΑΜ, ΜΩΥΣΗΣ, ΙΗΣΟΥΣ & ΜΩΑΜΕΘ. Ο τελευταίος είναι και ο σπουδαιότερος προφήτης του Θεού αλλά και ο πλέον αυθεντικός εκφραστής Του.

**ΠΙΣΤΗ ΣΤΑ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ:** Είναι τα βιβλία που άφησαν κάποιοι από τους προφήτες και το περιεχόμενο τους έχει ιδιαίτερη αξία για τους πιστούς. Τα πιο σημαντικά είναι: η ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΣ που αποδίδεται στον Μωυσή, οι ΨΑΛΜΟΙ που αποδίδονται στον Δαυίδ, Τα ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ που αποδίδονται στον Ιησού και τέλος το ΚΟΡΑΝΙ που έδωσε ο θεός μέσω του Γαβριήλ στον Μωάμεθ. Όλα μιλάνε για την πίστη στον ένα και μόνο αληθινό Θεό και υπαινίσσονται το έργο του Μωάμεθ όμως οι Χριστιανοί και οι Ιουδαίοι τα αλλοίωσαν και τα νόθευσαν.

**ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ:** Αναφέρονται δέκα σημεία (καταστροφές, σεισμός, σκοτισμός της σελήνης, εμφάνιση των τεράτων Γωγ και Μαγώγ, ερχομός του Αντίχριστου, επιστροφή του Ιησού) τα οποία θα σημάνουν το τέλος του κόσμου. Θα ακολουθήσει πλήρης καταστροφή και αναδημιουργία του κόσμου, ανάσταση των νεκρών και τέλος θα γίνει η τελική κρίση βάσει του βιβλίου των έργων για καθένα. Οι άδικοι θα καταδικαστούν σε αιώνια βασανιστήρια στον Άδη, ενώ οι δίκαιοι θα μπουν στον παράδεισο όπου θα απολαμβάνουν άφθονα υλικά αγαθά, ωραίες γυναίκες, τρεχούμενα νερά και κρασί.

**ΑΠΟΛΥΤΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ:** Σύμφωνα με κάποια εδάφια του κορανίου η μοίρα (κισμέτ) του ανθρώπου είναι προκαθορισμένη από τον παντοδύναμο Θεό και ο άνθρωπος δεν μπορεί να την αλλάξει, δημιουργώντας μια αίσθηση μοιρολατρίας, η οποία εμφανίζεται συνήθως στους μουσουλμάνους χαμηλής μόρφωσης.

## Γ. Ιερά Κείμενα

**ΚΟΡΑΝΙΟ (Al-Kuran):** Είναι το σημαντικότερο κείμενο του Ισλάμ και στηρίζεται στις ομιλίες του προφήτη όπως τις διέσωσαν οι γραμματείς που τις κατέγραφαν. Αποτελείται από 114 κεφάλαια (σούρες), τα οποία αριθμούν 6200 στίχους. Ο λόγος είναι ποιητικός και σε ορισμένα κεφάλαια αρκετά δυναμικός και μεστός.

**ΧΑΝΤΙΘ (Hadith):** Είναι η παράδοση του Ισλάμ και στηρίζεται σε αφηγήσεις γεγονότων της ζωής του προφήτη, γνωμικά και ρητά που είπε και τα οποία καθορίζουν τον ενδεδειγμένο τρόπο που πρέπει κάποιος να ενεργεί και να επιλύει τα διάφορα θέματα. Επειδή με την πάροδο του χρόνου προστίθονταν πολλές παραδόσεις που αποδίδονταν στον Προφήτη υπήρξε η ανάγκη καταγραφής των πλέον γνήσιων χαντίθ. Έτσι κατά τον 9<sup>ο</sup> αιώνα διαμορφώνονται δύο συλλογές χαντίθ, οι οποίες θεωρούνται και οι πιο σημαντικές και γνήσιες: η συλλογή του **Αλ Μπουκαρί** και η συλλογή του **Μουσλίμ**.

Από την επεξεργασία του Κορανίου και των Χαντίθ προήλθε η ΣΑΡΙΑ (Shari'a), η οποία είναι ο ισλαμικός νόμος που προσδιορίζει τη ζωή των πιστών. Σ' αυτόν περιέχονται διατάξεις που αφορούν την οικογενειακή ζωή, τη θέση της γυναίκας και του άνδρα, πλευρές της ατομικής ζωής, την θεωρία περί ιερού πολέμου (jihad), τον θεσμό της δουλείας και άλλα.

## Δ. Λατρεία

**ΤΟΠΟΣ:**

Κέντρο της ισλαμικής λατρείας είναι το τέμενος ή τζαμί. Εκεί συγκεντρώνονται οι πιστοί για να προσευχηθούν, όταν τους καλέσει ο μουεζίνης. Το τζαμί είναι προσανατολισμένο προς τη Μέκκα και αποτελείται από μία κεντρική τετράγωνη αίθουσα προσευχής στην οποία βρίσκονται το ΜΙΧΡΑΜΠ (ιερό) και το ΜΙΜΠΕΡ (άμβωνας απ' όπου προσεύχεται ο ιμάμης), καθώς και άλλα βοηθητικά κτίσματα. Απαραίτητο πρόσκτισμα είναι ο μιναρές ένας υψηλός πύργος απ' όπου ο μουεζίνης καλεί τους πιστούς για προσευχή. Επίσης έχει και μια εσωτερική αυλή στην οποία υπάρχει κρήνη για να πλένονται πριν την προσευχή. Δεν υπάρχει καθιερωμένος τύπος τζαμιού, γι' αυτό και διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τον ρυθμό, το μέγεθος κ.λ.π.

**ΙΕΡΑΤΕΙΟ:** Το μουσουλμανικό ιερατείο αποτελείται από τον ΙΜΑΜΗ, που είναι ο προϊστάμενος και οδηγός της προσευχής, τον ΜΟΥΕΖΙΝΗ, που καλεί τους πιστούς στην προσευχή, τον ΧΑΤΙΠΗ, που είναι ο αναγνώστης και κήρυκας του κορανίου, τον ΜΟΥΦΤΗ, που είναι ο νομοδιδάσκαλος του Ισλάμ και ο οποίος ανατρέχει στις Χαντίθ και την Σαρία για να βγάλει γνωματεύσεις (φετβάδες) και τέλος τον ΚΑΘΗ ή ΚΑΔΗ, που είναι ο ιεροδικαστής που δικάζει σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο.

**ΒΑΣΙΚΑ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ:** Υπάρχουν πέντε υποχρεωτικά θρησκευτικά καθήκοντα, τα οποία πρέπει απαραίτητα να τηρεί ο πιστός και γι' αυτό ονομάζονται «πέντε στύλοι της ευσέβειας του Ισλάμ». Αυτά είναι:

1. **Ομολογία πίστης (shahada):** Είναι η συνεχής επανάληψη της φράσης «Δεν υπάρχει άλλος Θεός εκτός του Αλλάχ, ο Μωάμεθ Είναι ο απόστολος του Θεού» (La ilaha illa 'llah, Muhammadu rasulu 'llah)
2. **Προσευχή (salat):** Τελείται πέντε φορές την ημέρα και ακολουθεί αυστηρό τελετουργικό (πλύσιμο προσώπου, χεριών και ποδιών, στροφή προς τη Μέκκα, χρήση χαλιού, νηφαλιότητα του πιστού). Το ιδανικό είναι ο πιστός να προσεύχεται στο τζαμί, αλλά όταν αυτό δεν είναι δυνατό μπορεί να προσευχηθεί όπου βρίσκεται διακόπτοντας οποιαδήποτε άλλη ασχολία του.
3. **Ελεημοσύνη (zakat) – Αγαθοεργία (sadaqa):** Αν η προσευχή αποτελεί βασικό καθήκον προς τον Θεό, η ελεημοσύνη και η αγαθοεργία αποτελούν στοιχειώδες χρέος προς την κοινότητα. Κάθε πιστός πρέπει να αποδίδει ένα μέρος των εισοδημάτων του σ' αυτή και μάλιστα παλαιότερα είχε προσδιοριστεί το ποσό αυτό στο 1/40 των εισοδημάτων του. Σε περίπτωση αδυναμίας προσφοράς χρημάτων ο πιστός προσφέρει εθελοντική εργασία. Κατά τον μήνα Ramadan επιτρέπεται και η προσφορά τροφής προς όσους έχουν ανάγκη.

4. **Νηστεία** (saum): Γίνεται κατά τον ένατο μήνα του ισλαμικού ημερολογίου ( Ramadan) και διαρκεί ολόκληρο τον μήνα. Η νηστεία συνίσταται σε πλήρη αποχή από τροφή, ποτό και γενετήσια επαφή από την ανατολή έως τη δύση του ήλιου.
5. **Ιερή Αποδημία** (Hajj): Τελείται τον δωδέκατο μήνα του ισλαμικού ημερολογίου. Σύμφωνα με αυτή κάθε πιστός δυνάμενος πρέπει να προσκυνήσει στη Μέκκα τουλάχιστον μία φορά στη ζωή του.

ΕΟΡΤΕΣ: Σε εβδομαδιαία βάση η ιερή ημέρα είναι η Παρασκευή, κατά την οποία οι μωαμεθανοί συρρέουν στα τζαμιά για να προσευχηθούν. Οι ετήσιες εορτές είναι οι εξής:

- α. **Εορτασμός της Εγίρας**: αποτελεί την ισλαμική πρωτοχρονιά και εορτάζεται την 1<sup>η</sup> του μηνός Muharran
- β. **Νηστεία του μηνός Ramadan**: διαρκεί όλο τον ένατο μήνα του ημερολογίου και περιλαμβάνει δύο κορυφώσεις των εορτασμών. Η πρώτη είναι η νύχτα της 23<sup>ης</sup> ημέρας προς την 24<sup>η</sup> όταν σύμφωνα με την παράδοση ο προφήτης παρέλαβε το Κοράνιο από τον άγγελο Γαβριήλ και η δεύτερη είναι η 1<sup>η</sup> ημέρα του δέκατου μήνα, που σηματοδοτεί και το τέλος της νηστείας. Αυτή η ημέρα στους Άραβες ονομάζεται **Id-Al-Fitr**, ενώ οι Τούρκοι την ονομάζουν **Sheker-Bairam**.
- γ. **Id – Al – Kabir**: είναι η ανάμνηση της θυσίας του Αβραάμ και εορτάζεται την 10<sup>η</sup> ημέρα του 12<sup>ου</sup> μήνα του ισλαμικού ημερολογίου (Dhul – Hijja).

## Ε. Θρησκευτικές παραφυάδες – Κλάδοι :

Παρά τη γενική συνοχή της ισλαμικής κοινότητας το γεγονός ότι ο θρησκευτικός είναι ταυτόχρονα και πολιτικός αρχηγός οδήγησε από νωρίς το Ισλάμ σε εσωτερικές διαμάχες, που είχαν σαν αποτέλεσμα τριάντα χρόνια μόλις μετά το θάνατο του προφήτη να ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος επί των ημερών του Ali τέταρτου διαδόχου του Μωάμεθ, ο οποίος οδήγησε στη διάσπαση του Ισλάμ. Έτσι δημιουργούνται δύο βασικοί κλάδοι αλλά και κάποιες μικρότερες παραφυάδες. Οι δύο κύριοι κλάδοι που χωρίστηκε το Ισλάμ είναι οι **Σουννίτες** και οι **Σηίτες**. Οι πρώτοι παίρνουν το όνομα τους από τη λέξη σούννα ( sunna) που σημαίνει παράδοση και σε αυτούς ανήκουν οι Τούρκοι και η πλειοψηφία των Αράβων, ενώ οι δεύτεροι από τη λέξη σία (shia) που σημαίνει σχίσμα και σε αυτούς ανήκουν οι Ιρανοί κατά κύριο λόγο. Οι βασικότερες διαφορές τους είναι οι εξής:

1. Ο αρχηγός της κοινότητας (χαλίφης) για τους σουννίτες πρέπει να είναι εκλεγμένος και αποδεκτός απ'αυτήν, καθώς και πολιτικός της ηγέτης, ενώ για τους σηίτες πρέπει να είναι συγγενής του προφήτη και μόνο θρησκευτικός ηγέτης.
2. Για τους σουννίτες ο τελευταίος και μεγαλύτερος προφήτης ήταν ο Μωάμεθ, ενώ οι Σηίτες δέχονται ως προφήτες και τα 12 ιμάμ (imam), οι οποίοι ήταν οι θρησκευτικοί τους ηγέτες μετά τη διάσπαση του Ισλάμ και τους όποιους θεωρούν ως αγίους.
3. Οι σουννίτες θεωρούν ως αυθεντία το κοράνιο και τις χαντίθ, ενώ για τους σηίτες αυθεντία θεωρούνται τα ιμάμ. Οι σηίτες μάλιστα έχουν διαμορφώσει και δικές τους ιδιαίτερες χαντίθ.
4. Το κέντρο της λατρείας των σουννιτών είναι η Μέκκα, ενώ των σηιτών η Καρμπάλα πόλη στο Νότιο Ιράκ, όπου μαρτύρησε ο Hussain δεύτερος γιος του Ali και τρίτο ιμάμ.
5. Οι σηίτες λόγω των διωγμών που υπέστησαν, απέκτησαν μια ιδιαίτερη ευαισθησία στο πάθος, το οποίο θεωρούν ως πηγή έξαρσης και πνευματικής καρποφορίας σε αντίθεση με τους σουννίτες

ΑΛΛΕΣ ΟΜΑΔΕΣ: οι **Χαριζίτες**, οι οποίοι είναι οι υπερσυντηρητικοί μωαμεθανοί και διαμορφώθηκαν ήδη από την εποχή της εμφύλιας σύρραξης επί Ali και από τους οποίους προήλθαν οι **Ουαχαμπίτες** ( Wahhabi), οι οποίοι κυβερνούν μέχρι σήμερα τη Σαουδική Αραβία, οι **Μουταζίλα**, μια φιλοσοφική κίνηση με νεωτεριστικά, προοδευτικά στοιχεία, οι **Μουριζίτες**, οι οποίοι είναι οι ανεκτικοί και τέλος οι **Αχμαντίγια**, οι οποίοι δημιουργήθηκαν στην Ινδία και εισάγουν ινδουιστικές δοξασίες.

## ΣΤ. Ισλαμικός Μυστικισμός

Αναπτύχθηκε ήδη από το 8<sup>ο</sup> αιώνα στη Συρία από μουσουλμάνους ασκητές και ονομάστηκε **σουφισμός**, από τα απλά μάλλινα ενδύματα που φορούσαν (sufi). Δέχτηκαν, ως φαίνεται, επιρροές από χριστιανικές ασκητικές κοινότητες, αλλά υιοθέτησαν και κάποιες νεοπλατωνικές ιδέες. Κέντρο της πνευματικής τους άσκησης και προσπάθειας ήταν η εκμηδένιση του εγώ και η πλήρης παράδοση στον Αλλάχ. Στην προσπάθεια αυτή υιοθέτησαν κάποιες ιδιαίτερες τεχνικές έκστασης όπως το **ντικρ** (διαλογισμός) ή ο **χορός** (στροβιλιζόμενοι δερβίσηδες). Αργότερα οργανώθηκαν σε τάγματα τα μέλη των οποίων ονομάζονται δερβίσηδες με ιδιαίτερα καθήκοντα προς το τάγμα και απέκτησαν μεγάλη δύναμη στις ισλαμικές κοινωνίες. Σπουδαιότεροι εκπρόσωποι του ισλαμικού μυστικισμού είναι: ο Al-Junaid, ο Al-Hallaj, ο Al-Ghazali και ο Jalal al-Din Rumi.